

Література:

1. Проблеми законності: Респ. міжвідом. наук. зб. / Відп. ред. В. Я. Тацій. – Х.: Нац. Юрид. акад.. України, 2007. – Вип. 86. – 202 с.
2. Основы права Европейского Союза: Учеб. пособие / Под. ред. С. Ю. Кашкина. – М.: ИНФА, 2002. – 137 с.
3. Горизонты экологического знания. – М.: Наука, 1986. – 204 с.
4. Проблеми законності: Респ. міжвідом. наук. зб. / Відп. ред. В. Я. Тацій. – Х.: Нац. Юрид. акад.. України, 2006. – Вип. 79. – 208 с.
5. Европейское право: Учебник для вузов / Под ред. Л. М. Энтина. – М.: Норма, 2002. – 720 с.
6. Проблеми законності: Респ. міжвідом. наук. зб. / Відп. ред. В. Я. Тацій. – Х.: Нац. Юрид. акад.. України, 2007. – Вип. 85. – 190 с.
7. Європейський Союз: політика, економіка, право. Навчальний посібник / За ред. д-ра іст. наук Н. В. Антонюк, М. М. Микієвича. – Львів, 2005–532 с.
8. Ніколас Мусис Все про спільні політики Європейського Союзу/ Пер. з англійської – К • «К 1 С», 2005. -XIV с, 466 с.
9. Європейське право (право Європейського Союзу): Навчальний посібн. – К. : «Центр учбової літератури», 2015. – 158 с.

Науковий керівник: Богуцька А. В., асистент кафедри міжнародного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

А. М. Скиба¹

ВПЛИВ РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ НА ПРАВО УКРАЇНИ ЯК ПЕРШИЙ КРОК ДО ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Важко переоцінити важливість проблеми євроінтеграції в житті нашої країни. В той час, коли всі основні сили направлені саме на адаптацію різних сфер діяльності до європейських стандартів, важливо мобілізувати весь інтелектуальний потенціал для виявлення найоптимальніших шляхів досягнення цього. Перш ніж перейти до власне правової інтеграції, хотілось би звернутися до витоків терміну «інтеграція» для більш повного і всебічного його розуміння. Слід розмежовувати поняття реаль-

---

¹ Студентка 1 курсу інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

ної інтеграції та політичної. Диас-Мелиан де Ханиш зазначає, що перше – це результат дії об'єктивних історичних факторів; друге – це дія, направлена на забезпечення відомих інтересів і цінностей, які реалізуються індивідуально чи колективно. Інтеграція – це одне з явищ міжнародної політики, яке розвивається як на світовому рівні, так і на регіональному. Регіональна інтеграція – результат продуманої дії її учасників, отже, це політика, яка реалізується з певними цілями, гарантується за допомогою певних інструментів і також, правовими нормами (дійсно, саме право закріплює правила поведінки та засоби ефективної реалізації) [1, с. 173].

Можна сказати, що право ЄС таким чином утворює наднаціональну правову систему і правову культуру західноєвропейського зразка. Воно забезпечує організовану та структуровану систему правових норм, з її джерелами, власними інституціями, процедурами творення, інтерпретації та застосування, створюючи таким чином об'єднання норм держав-учасниць та міжнародних норм. Взагалі право ЄС має низку особливостей, зокрема це те, що воно являє собою правові норми, породжені інтеграційними процесами, які знайшли свій вираз у джерелах права Європейського співтовариства та Європейського Союзу, а також, що це водночас можуть бути правові норми, які об'єднують те, через що вони повинні забезпечити досягання його цілей і вирішення завдань.

Багато сучасних правознавців присвячують свої наукові статті та праці саме питанню адаптації права України до права Європейського Союзу.

Так, Брацук І. Розкриває поняття «імплементация права ЄС» під яким розуміє процес транспонування норм права Європейського Союзу, включаючи створення порядку та процедур їх впровадження в національний правопорядок. Даний процес включає також тлумачення, практику застосування, забезпечення дотримання та виконання норм права, які відповідають праву ЄС органами державної влади. Встановлено зміст поняття «механізму імплементации права ЄС» під яким розуміємо сукупність правових та інституційних засобів, котрі використовуються в рамках Європейського Союзу з метою реалізації норм права ЄС у національному правопорядку [2, с. 9–10]. В той час, як Трагнюк О. Я. вказує на чинники, що можуть сприяти скорішій адаптації українського права, до європейського зразка. На її думку, достатній науковий та фаховий потенціал дасть можливість інтенсифікувати процес адаптації, забезпечити його якість; сформулювати єдині підходи, стратегії та пріоритетні напрям-

ки державної політики у цій сфері. При цьому, наголошує, що одним з дієвих способів оптимізації процесу адаптації, а отже, інтеграції України до Європейського Союзу є аналіз аналогічних процесів у тих державах, які вже вступили до ЄС або мають статус кандидата. А заключною стає теза, про перспективи успіху процесу інтеграції до Європейського Союзу, який залежать не лише від виконання Україною вимог, які висуваються до країн-кандидатів (у політичній, соціально-економічній, правовій сфері), але і від політичного консенсусу, координації дій усіх гілок влади, що у свою чергу стане запорукою прийняття необхідних політичних рішень [3, с. 140].

Вагоме значення у становленні та розвитку права Європейського Союзу відіграє Суд ЄС. Із часу заснування Європейського суду його діяльність будувалась на пріоритеті природно-правових прав та свобод людини перед законами, тобто таких, «які не надаються державою, а є «непорушними та невідчужуваними» (не можуть бути забрані державою за суспільним договором) і не можуть бути скасовані». 16 вересня 2014 р. Україна ратифікувала Угоду про асоціацію з Європейським Союзом і розпочала новий етап євроінтеграційних процесів, тому, досвід ЄС, зокрема в частині прецедентного права, є надзвичайно важливими для держави [4, с. 242]. Законом «Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів 2, 4, 7 та 11 до Конвенції» Україна повністю визнала дію норми щодо визнання обов'язковою юрисдикцію Європейського суду з прав людини в усіх питаннях, що стосуються тлумачення й застосування Конвенції (ст. 32 Закону). Обов'язкова сила рішень і їх виконання встановлені ст. 46. Відповідно ст. 9 Конституції України зазначена Конвенція є частиною національного законодавства України, та у зв'язку з цим – джерелом законодавчого правового регулювання і правозастосування в Україні. Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» є майже ключовим у питанні застосування та виконання. Так, застосування судами Конвенції та практики Суду визначено ст. 17, за якою Суди застосовують при розгляді справ Конвенцію та практику Суду як джерело права; а виконання Рішення – ст. 2, за ч. 1 якої Рішення є обов'язковим для виконання Україною відповідно до ст. 46 Конвенції. Порядок виконання Рішення визначається цим Законом, Законом України «Про виконавче провадження», іншими нормативно-правовими актами з урахуванням особливостей, що передбачені цим Законом

(ч. 2 ст. 2 Закону) [5, с. 157]. Ці положення дають змогу українським суддям не тільки прямо посилатися у відповідних судових рішеннях на практику Європейського суду, але й зобов'язують законодавчий орган України реформувати чинне процесуальне законодавство, приводячи його у відповідність до прецедентної практики Європейського суду. Прецедентне право – це не все рішення в цілому, а лише та його частина, що має назву *ratio decidendi* (вирішальний доказ, аргумент, принцип, на якому воно ґрунтується) [6, с. 29].

Європейський Суд забезпечує свою доступність для кожного громадянина, права якого було порушено державою членом. Незважаючи на простоту подачі звернення, розгляд справи по суті вже може забрати не 3, а іноді навіть і не 5 років. Скарга має відповідати певним вимогам. Серед них те, що предметом скарги можуть бути тільки права, гарантовані Конвенцією або її Протоколами. Перелік цих прав досить широкий, але в ньому відсутні деякі права, відомі конституційному законодавству (право на працю, право на соціальний захист). Скарга може виходити тільки від самого потерпілого. Навіть у тому випадку, коли скаргу подає об'єднання осіб, кожен повинен довести свої конкретні особисті претензії. Також скарга повинна бути подана не пізніше ніж через шість місяців після остаточного розгляду питання компетентним державним органом. Важливим є те, що скажитися можна тільки на ті порушення, які мали місце після дати ратифікації Конвенції Україною. Для того, щоб скарга була визнана прийнятною по суті, заявником повинні бути вичерпані всі внутрішньодержавні засоби захисту свого права (в даному контексті розуміється – вичерпати всі судові засоби такого захисту, адміністративні інстанції не враховуються) [6, с. 31–32].

Щороку збільшується кількість прикладів застосування національними судами практики Європейського суду під час вирішення справ чи прийняття процесуальних рішень. Але частими, на жаль, стали і випадки протиріччя між законодавством України та положеннями Конвенції чи практикою суду. Можливим рішенням цієї проблеми стає звернення судами загальної юрисдикції до Конституційного Суду через Верховний Суд України [7]. Це допоможе уникнути ситуації, коли деякі суди надаватимуть перевагу нормі закону, а інші в аналогічній справі нехтуватимуть такою нормою, посилаючись на положення Конвенції та практику Європейського суду з прав людини. Крім того, національним судам найважливіше ознайомитися безпосередньо з текстами рішень Європей-

ського суду, оскільки, вирішуючи питання про виправданість втручання органів виконавчої влади в певні права людини, гарантовані Конвенцією, суди мають знати, як саме після них це питання, можливо, розглядатиме Європейський суд. Ще одним моментом, який перешкоджає застосуванню суддям судових рішень Європейського Суду – це незабезпеченість їх офіційним перекладом.

Будучи на шляху до європейської інтеграції наша країна має приділити багато уваги, як адаптації законодавства до міжнародних норм, так і підвищенню правової свідомості та правової культури самих громадян. Таким чином завдяки правотворчій діяльності Суду ЄС відбувається і продовжить вдосконалюватися механізм дії права ЄС у національному правопорядку України, що є важливим кроком для досягнення статусу «держави-члена ЄС».

Література:

1. Диас-Мелиан, де Ханиш М. В. Основы и природа правовой интеграции // Известия Высших учебных заведений. Правоведение. – 2001. – 6. – С. 173–178.
2. Брацук І. З. Імплементация права ЄС у національних правопорядках держав-членів. – Щомісячний правовий часопис // «Юридична Україна»//. – №4, с. 84–89. – 2012.
3. Трагнюк О. Я. Адаптація права України до права ЄС як складова механізму євроінтеграції // Державне будівництво та місцеве самоврядування. Вип. 10. – Х. : Право / НДІ держ. будівництва та місц. самоврядування Акад. прав. наук України, 2005. – С. 139–141.
4. Сидоренко О. О. Рішення Європейського суду з прав людини як джерело права України // Національний університет «Юридична академія України ім. Ярослава Мудрого». – № 129. – 2015. – С. 242–250.
5. Кисельова Л. В. Рішення Європейського суду з прав людини, Конституційного суду України та Верховного Суду України у системі права України: застосування та виконання // Вісник академії адвокатів України// – 2013. – С. 156–159.
6. Сидоренко О. О. Вплив рішень Європейського суду з прав людини на правову систему України // Проблеми законності – № 130. – 2015. – С. 27–34.
7. Електронний ресурс: <http://www.viche.info/journal/570/>.

Науковий керівник: Сидоренко О. О., канд. юрид. наук, асистент кафедри теорії держави і права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого